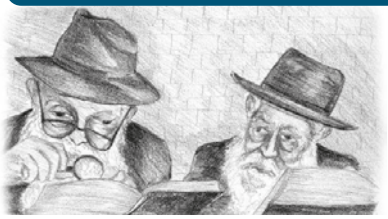
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ראה ■ כ"ז מנחם אב ה'תשפ"ב ■ 24.08.2022 ■ גליון מס' 698

חודש אלול - התגלות אלוקית בסבר פנים יפות

/ הרב יוסף גרליצקי שליט"א*

בחודש אלול מופיעה בעולם התגלות אלוקית מיוחדת במינה, יתרה על התגלויות אחרות של הקב"ה, את ההתגלות הזאת יכול כל אדם לקלוט בתודעתו ולהסיק את המסקנות הרוחניות המתאימות והנדרשות. ההתגלות בחודש אלול, שונה בין השאר משאר סוגי ההתגלויות בכך, שבכל התגלות אלוקית אחרת; כגון: ההתגלות בשבת קודש ובחגי ישראל בהם שרוי האדם באווירה נעלית ומרוממת, הבאה לידי ביטוי באיסור מלאכה וכד' ומותאמת יחסית לעובדה שהוא זוכה להתגלות אלוקית. מה-שאין-כן בימי חודש אלול, אשר רובם של הימים שבו הינם ימי חול, ימי עבודה ומעשה. כך, שאין האדם נמצא לכאורה, באווירה המתאימה לקבלת התגלות אלוקית, ולמרות זאת ישנה כאן התגלות גדולה ומיוחדת במינה. במאמר על הפסוק אני לדודי ודודי לי (ר"ת אלול), מביא אדמו"ר הזקן, בעל ה"תניא", מייסד חסידות חב"ד את המשל הבא:

משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאים אנשי העיר לקראתו ומקבלים פניו בשדה, ואז רשאים כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם... כך העניין, על דרך משל, בחודש אלול, יוצאים לקבל אור פניו, יתברך, בשדה. פרטי המשל והנמשל מלמדים, לכאורה, כי היתרון והחשיבות שבחודש אלול הינו בכך, שגם כאשר יהודי נמצא "בשדה", במצבו כפי שהוא בימי החול בו הוא עוסק בענייני חולין "עבודת שדה", גם אז מקבלו המלך במהלך חודש זה, בסבר פנים יפות, מאחר שהמלך בכבודו ובעצמו מגיע אז אל השדה, כפי שהדבר מתבטא בהתגלות האלוקית המיוחדת בחודש זה. ברם, כשנעיין ונתבונן בלשונו של אדמו"ר הזקן נשים לב כי מדובר כאן ב"אנשי העיר", כלומר - אנשים קרובים להיכל המלך, ולאו דווקא "אנשי שדה". נשאלת, אפוא, השאלה: כיצד יתכן לומר שהמלך נמצא בשדה וממתין שם לאנשי העיר שיצאו מן העיר לקבל את פניו בשדה - כלומר, לפי הנמשל, הקב"ה ממתין, כביכול, שבעלי דרגה נעלית ירדו לדרגה נמוכה יותר - כדי לקבל את אור פניו? אך הכוונה היא שבעצם כל יהודי הוא, בדרך כלל, במעמד של "אנשי העיר", כלומר - בעל דרגה רוחנית גבוהה. הנשמה שבו היא חלק אלוקה ממעל, ובכל בוקר כאשר יהודי מתעורר משנתו הוא אומר: "מודה אני לפניך, מלך חי וקיים, שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך". נשמתו קשורה עם הקב"ה, והדבר מתבטא בתפילה, בלימוד תורה ונתינת צדקה בראשית היום. כך זכאי היהודי להימנות על "אנשי העיר" הקרובים למלכות. אך היהודי יוצא בכל יום לעבודת ה"בירור" והזיכוך של עניני העולם הזה, וזאת על-ידי עיסוקו בענייני חולין לשם שמים. נשמתו של האדם ירדה אל העולם הזה והתלבשה בגוף גשמי שמתעסק בעניינים גשמיים, כל זה, במטרה ותכלית שהאדם יביא לגילוי האור האלוקי בעולם הזה, להשראת שכינת הקב"ה בעולם התחתון. נמצא לפי זה שאכן ניתן למצוא את הקב"ה ביתר קלות... דווקא ב"שדה", שכן זו התכלית והכוונה של בריאת העולם ובריאת האדם. גם "אנשי העיר" צריכים לרדת ל"שדה" ושם לחפש ולמצוא את הקב"ה, על-ידי קידוש החיים והעולם, ולזכות להתגלות אור פניו בסבר פנים יפות.

המעשה הוא העיקר:

מראש חודש אלול ואילך יש להוסיף בכל הפעולות של הפצת היהדות, והבאת האור האלוקי לכל

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

הברכה והקללה מיד האדם
שאלה עתיקת יומין היא מהו המקור לרע בעולם, האם הוא בא ...
המשך בעמ' 2

המקום אשר יבחר
כחלק מהכנת ישראל לקראת כניסתם לארץ, משה מזהיר את ישראל על עניין...
המשך בעמ' 3

עלייה לדגל
בפרשתנו כתוב, שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלוקיך...
המשך בעמ' 4

שו"ת קיץ
שאלות ותשובות
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
אלול
ושוב, עם ישראל עושה את המעבר החד מימי הקיט, מאווירת הכפכפים...
המשך בעמ' 5

שביבים
■ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ וגו' (ח, י)
■ סוד בבית התמחוי
■ ויהיו נכסיו ונכסינו
■ כוחה של צדקה
המשך בעמ' 8

אמונת ה'
"אחרי ה"א תלכון... ואותו תעבודו" מבאר רבינו אור החיים הקדוש,...
המשך בעמ' 11

ראשי חודשים,ימי התקופה וחודש אלול בקהילת טוניס
1. בערב ראש-חודש נוהגים לבקר בבתי-הקברות. בליל ראש-חודש...
המשך בעמ' 12

הדרגות, כלומר - מלבד העיסוק בחינוך העצמי, על כל יהודי לעסוק גם בחינוך הזולת, מבוגרים וילדים, ובאופן של אהבת ישראל, שהוא קשור ומחובר עם אהבת ה'. יש לפעול במיוחד במבצעי הזיכוי המפורסמים של ההמונים, כגון מבצע תפילין ומבצע מזוזה ולזכות יהודים רבים ככל האפשר בקיום המצוות.

תשומת לב מיוחדת יש להקדיש לחינוך הילדים והנוער. על כל הורה לדאוג ולהתאמץ בכל כוחו שילדיו יקבלו חינוך מירבי לתורה ויהדות, לטובתם ולטובת עתידם למשך כל ימי חייהם. ידוע שטבעם של הורים לעשות כל מאמץ לספק לילדיהם את הטוב והמעולה ביותר בכל השטחים. כל-שכן וקל-וחומר שבעניין החינוך, הנוגע לכל עתידו של הילד, הרי גם אם ההורים אינם עדיין בשיא של שלימות רוחנית - עליהם לדאוג שילדיהם יקבלו את המקסימום מבחינה רוחנית.

כשמדברים על חינוך וזיכוי הזולת יש להצביע על נקודה חשובה ורבת משקל בתחום זה. בימים אלה משמיעים רבנים ואישי ציבור את נאומיהם ודרשותיהם לצבור הרחב, ומעוררים אותו לתשובה ומעשים טובים. במיוחד עושים כן, כמנהג ישראל, בימים הנוראים ובימי הסליחות. בנידון זה מתבקשות תשומת לב וזהירות רבה מצד הרבנים והמנהיגים שיישמרו מלהיסחף ללשון בוטה הכוללת נזיפות, זלזולים, גינויים וכיוצא באלה. "דברי חכמים - בנחת נשמעים", הם נשמעים ומתקבלים רק כאשר הם נאמרים בנחת ובנועם ובצורה חיובית המבטאת אהבת ישראל ולימוד זכות על כל יהודי שהוא בנו של הקב"ה. בתנ"ך מסופר כי ישעיה הנביא התבטא בביטוי של זלזול על ישראל - למרות שהיה אז הכרח וצורך בדבר - ונענש על כך, זאת כדי ללמדנו על חובתנו לנקוט לשון טהורה וחיובית. כך נהגו גדולי ישראל בדורות קודמים - להוכיח בדרכי נועם בכבוד ובאהבה, וכך על כל אחד מאתנו לנהוג, מתוך תחושת אהבה והכרה בזכותו וערכו של כל יהודי ויהודי.

אנו נמצאים בחודש הרחמים שבו הקב"ה "מקבל כל אדם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם" - אף עלינו לנהוג בצורה זו.

כאשר ננהג כפי הראוי, באהבת ישראל ובאהבת הקב"ה ותורתו, נזכה מיד ממש לביאת המשיח שאז - כפי שמתאר הרמב"ם - "לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד... וישיגו דעת בוראם כפי כוח האדם, שנאמר: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". במהרה בימינו!

[מתוך שיחה של הרבי מלובביץ']

*רב מרכז תל-אביב / שליח הרבי מלובביץ' לתל-אביב -יפו.

הברכה והקללה מיד האדם

/ הרב יעקב הלוי פילבר

שאלה עתיקת יומין היא מהו המקור לרע בעולם, האם הוא בא משמים או הוא תוצאה של מעשי האדם. לפי המדרש [קה"ר ז] המספר : "בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הם, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי". מהמדרש מבואר שיש יכולת לאדם לקלקל ולהחריב את העולם, לאיזה קלקול וחורבן מתכוון המדרש? האם הכוונה היא ליכולתו הטכנית של האדם לפעול לשנות את קליפת כדור הארץ, כמו לחצוב בהרים, לשנות את פני הקרקע, לכרות יערות, לסכור אפיקי נהרות ולהטות את זרמיהם לאפיקים אחרים וכדומה. אלא שעל האפשרות הזו לכאורה יש סתירה מהמדרש עצמו שבו הקב"ה אומר לאדם: "כל מה שבראתי בשבילך בראתי", שמשמעו כי העולם עומד לשימושו של האדם לכל צרכיו? ואפשר לומר שכונת המדרש לקלקול והשחתה שלא לצורך, שעל כך יש איסור מפורש בתורה: "בל תשחית", כמו שכתב הרמב"ם [הל' מלכים פ"ו ה"י]: "ולא אילנות בלבד אלא כל המשבר כלים וקורע בגדים והורס בנין וסותם מעין ומאבד מאכלות דרך השחתה עובר בלא תשחית".

דוגמא לאפשרות להשחתה כזו מוצאים אנו בסיפורו של הצדיק רבי אריה לוין וכך הוא מספר: "אחרי תפילת מנחה גדולה יצא רבינו הראי"ה קוק זצ"ל כדרכו בקודש לשוח בשדה, לצמצם מחשבותיו, ואני נלוויתי אליו. בדרך קטפתי איזה עשב או פרח, הזדעזע רבינו ואמר לי בנחת: 'האמן תאמין לי שמימי נזהרתי לבלתי קטוף בלי תועלת עשב או פרח, שיכול לגדול או לצמוח, כי אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה האומר לו: גדל!, כל ציץ עשב אומר דבר, כל אבן לוחשת איזה סוד, כל בריה אומרת שירה'. - ומסיים רבי אריה - הדברים שיצאו מלב טהור וקדוש, נחקקו עמוק בלבי, ומאז התחלתי להרגיש ביותר את מדת החמלה על כל דבר". ["איש צדיק היה" עמ' 47]. אלא שלפי ההסבר הזה השפעתו של האדם על העולם היא מוגבלת והיא מתייחסת למקום מצומצם בקליפה של כדור הארץ, אך לשון המדרש: "תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי" משמעו שהכוונה היא לקלקול וחורבן של כלל העולם. ונשאלת השאלה האם אכן ביכולתו של האדם להשפיע לטוב או לרע גם על העולמות שהם מעבר להישג ידו של האדם, וזאת אם נסביר שהציווי "שלא תקלקל ותחריב את עולמי" מתייחס לבריאה כולה?

על הכתוב: "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה" מביא הנצי"ב בביאורו "העמק דבר" את המדרש האומר: "משעה שאמר הקב"ה 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה' שוב 'מפי עליון לא תצא הרעות והטוב', אלא המצוות עושות שלהן והעבירות עושות שלהן". כלומר שקיים קשר בין התנהגות האדם למצבה של הבריאה כולה. ואת הקשר הזה מסביר הרמח"ל בספרו 'דעת תבונות': "שהאדון ברוך הוא רוצה שהאדם בעבודתו יתקן את כל החסרונות שבבריאה, ושיד האדם תהא מגעת לכל העניינים הרמים שיהיו נפעלים ממעשי האדם", והוא מדמה את פעילות האדם "לאורלוגין (שעון המופעל ע"י מערכת של גלגלי שיניים)

שאופניו פוגשים זה בזה, ואופן קטן מנוענע אופנים גדולים ורבים - כך קשר האדון ברוך הוא כל בריותיו בקשרים גדולים, והכל קשר באדם להיות הוא המנוענע במעשיו וכל השאר מתנועעים ממנו". הסבר דומה בסגנון אחר על השפעת האדם על העולם כותב רבי חיים מוואלזין בספרו 'נפש החיים' [שער א, פ"ב, פ"ג] ושם הוא מסביר שכמו שהקב"ה הוא בעל הכוחות כולם, שכולם תלויים בידו לשנותם ולסדרם, כך בדמיון זה כביכול ברא הקב"ה את האדם והשליטו על רבבות כוחות ועולמות אין מספר, ומסרם בידו של האדם שיהא הוא המנהיג אותם על פי כל פרטי תנועות מעשיו ודבוריו ומחשבותיו, שאם הם טובים הם מקיימים ונותנים כוח בכמה כוחות ועולמות עליונים ומוסיפים בהם קדושה ואור, ואם הם רעים חלילה, הם מהרסים רחמנא ליצלן כמה כוחות ועולמות עליונים הקדושים, ועל המעשה הטוב נאמר: "ואשים דברי בפיך . . לנטוע שמים ולייסד ארץ", ועל המעשה הרע נאמר: "מהרסיך ומחריביך ממך יצאו". והכוח הזה של האדם הוא "צלם אלוקים" שבאדם. ועל ההשפעה הזו של האדם אמרו במדרש [ילק"ש בשלח תשמג]: "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפין כח וגבורה של מעלה, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום כביכול מתישין כח גדול של מעלה".

המקום אשר יבחר

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה הריני כפרת משכבה

כחלק מהכנת ישראל לקראת כניסתם לארץ, משה מזהיר את ישראל על עניין עבודת הקורבנות. ובששה עשר מקומות שונים בפרשה, הוא מזכיר את 'המקום אשר בחר ה'[1]' - כציון למקום בו עובדים את ה' בארץ ישראל, וזהו בית המקדש אשר שוכן בירושלים.

בדברי ימי ישראל היו שבעה מקדשות במקומות שונים בארץ - המשכן ששכן בגלגל, שילה, נוב וגבעון. ובית המקדש שבירושלים - הראשון, השני והשלישי שנבנה במהרה בימינו. וכנגד זה עמד אוהל מועד במדבר, בשבע אופנים שונים. **חודש ועשרים יום** - בהר סיני[2], **תשע עשרה שנים** בקדש[3]. וכן היו זמנים בו המשכן עמד רק יום אחד **מערב עד בוקר**, **או מבוקר עד לילה**, לעיתים **כמה ימים**, לעיתים **חודש** ולעיתים **שנה**[4].

ובשבע פעמים שונים איבד עם ישראל את מקדשותיו - באוהל מועד, בגלגל, שילה, נוב, גבעון ופעמים בבית המקדש שבירושלים[5].

יחד עם זאת ישנם שני מקדשות השונים מהחשבון הזה - משכן אוהל מועד שהלך עם ישראל במדבר ארבעים שנה, שמעולם לא שלטו בו אוייבים. והמקדש השלישי לו אנו מצפים ואותו אנו בונים, כשאין לזר חלק עמנו והוא לא יחרב עוד לעולם. שבשניהם שורה השכינה בדרך של קבע ובלא הפסק כלל[6].

וכנגד אלו ששה עשר אופנים של המקדש - הוזכרו שש עשרה פעמים 'המקום אשר יבחר'. שכן גם בחורבנן נשארו המקדשות כמשכון לישראל, לכפר להם על עוונותיהן[7]. יחד עם השראת השכינה התמידית שהייתה במשכן אוהל מועד, ושתהיה במקדש השלישי.

וכיוון שכך היה עם המקדשות, לא נכתבה ירושלים במפורש בתורה. משום שכל מקדש ומקדש פעל עניין מסויים - מהמנוחה שבשילה ועד לנחלה שבירושלים.

בתחילה היה זה אוהל מועד במדבר, בו נמסרה לישראל התורה כולה. ואח"כ עבר המשכן לגלגל, עד לסוף חלוקת הארץ שלאחר כיבושה - במשך ארבע עשרה שנים.

ואז נח המשכן בעיר שילה, במשך שלוש מאות שישים ותשע שנים - בכל ימי השופטים. עד שנחרב במלחמת פלישתים, ונמאס מלשמש כמקום שכינה עוד[8].

בתחילת ימי מלכות ישראל - משמואל הרמתי ועד שאול מלך ישראל, נדד המשכן לנוב עיר הכהנים. אך גם הוא נחרב בסוף ימי שמואל הנביא - לאחר שלוש עשרה שנה בלבד. ואז הגיע המשכן לגבעון למשך ארבעים וארבע שנים, עד להקמת מקדש שלמה[9].

אך שונים הם משכנות נוב וגבעון, ועניינם דומה למקדש השני שבירושלים - שכן בשלושתם לא היה ארון ברית ה' בתוכם. וזאת משום שלאחר חורבן שילה ולקיחת הארון בידי הפלישתים, לא שב עוד הארון לשכון כבוד בבית ה'. עד אשר הכניסו שלמה המלך, בזמן חנוכת המקדש הראשון. ולאחר שראה יאשיה שהחורבן קרב - הוא גנז את הארון במחילות הר הבית. ובכל ימי הבית השני - לא היה ארון בקודש הקודשים.

משכך ארע, אזי תוקף קדושת אותם משכנות והמקדש השני - היה פחות. ולמרות זאת הם חלק מחשבון בתי ה', ששרתה בהם השכינה בישראל.

ועל כן פעמיים בפרשתנו לא מוזכר 'המקום **אשר בחר ה'**" אלא רק 'המקום אשר בחר' - משום שהיה חסר בהם ארון ה', וגילוי הופעת השכינה היה קטן יותר.

כנגד שבעת המקדשות שהיו בישראל - מופיע שבע פעמים בפרשה שזהו ה'מקום אשר **בחר ה' אלוקיך**'. שכן כל מקדש היה נדבך נוסף, בהופעת השכינה שבישראל.

ואילו כנגד ארבע המשכנות הזמניים שהוגדרו רק כ'**מנוחה**' - נאמר ארבע פעמים בפרשה '**אשר בחר ה**'" בלבד. שכן אלו לא היו הופעות שלמות של מלכות ה' יחד עם גילוי שם אלוקים - ה' הוא האלוקים, כשרק שם ה' נקרא עליהם.

אך מעל הכל נמצאים משכן אוהל מועד במדבר, והמקדש

השלישי - בהם נגלה הקב"ה במלוא כבודו, ועל כל ישראל בשלימות. ולכן נאמר פעמיים - 'המקום **אשר בחר ה' אלוקיכם**', כציון לשלימות הופעת השכינה בהם.

ונזכנה שהקב"ה ישׂוּם שׁמוֹ עלינו, בהר מרום הרים - ונבנה שׁם מקדשנו בקדושה ובטהרה שלימה.

1 - דברים יא **ה, יא, יד, יח, כא, כו**. יד **כג, כד, כה**. טו **כ**. טז **ב, ו, ז, יא, טו, טז**
2 - **בחדש השני** נמצאת אתה אומר שנים עשר חודש חסר י' ימים עשו בחורב שהרי בראש חודש סיון חנו שם ולא נסעו עד עשרים באייר לשנה הבאה. ויסעו ביום ההוא נסעו - רש"י במדבר י, יא. כח
3 - ו**תשבו בקדש ימים רבים** י"ט שנה שנא' כימים אשר ישבתם בשאר המסעות והם היו ל"ח שנה י"ט מהם עשו בקדש וי"ט שנה הולכים ומטורפים וחזרו לקדש כמו שנא' (במדבר לב) ויניעם במדבר כך מצאתי בסדר עולם - רש"י דברים א, מו
4 - ויש אשר יהיה הענן ימים מספר על המשכן... ויש אשר יהיה הענן מערב עד בקר ונעלה הענן בבקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה הענן ונסעו. או ימים או חדש או ימים - במדבר ט, יט- כב. **ימים מספר** ימים מועטים. **או ימים** שנה כמו (ויקרא כה) ימים תהיה גאולתו - רש"י, שם
5 - ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך. ויאמר אבימלך לאברהם מה הנה שבע כבשות. אמר לו הקב"ה... אתה נתת לו שבע כבשות בלי רצוני כנגד כן בניו מחריבין מבניך ז' משכנות ואלו הן אוהל מועד וגלגל נוב וגבעון ושילה ובית עולמים תרין - בראשית רבה נד, ד
6 - **ובהעלות הענן** וכל כך היתה שריית השכינה קבע במשכן שלא היה מסתלק כלל משם עד שהיו ישראל צריכים לנסוע. וזה לא היה בשילה ולא בבית ראשון ולא בבית שני. אבל יותר מזה יהיה בבית שלישי יוב"ב כאמרו ואני אהיה לה חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה - ספורנו שמות מ, לו
7 - **משכנתיך** אף כשהן חרבין לפי שהן משכון עליהן וחרבנן כפרה על הנפשות שנאמר כלה ה' את חמתו ובמה כלה ויצת אש בציון - רש"י במדבר כד, ה
8 - ויטש משכן שלו אהל שכן באדם - תהלים עח, ס
9 - כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל ארבע עשרה שנה שכבשו ושחלקו. ומשם באו לשילה ובנו שם בית של אבנים ופרשו יריעות המשכן עליו ולא היתה שם תקרה. ושס"ט שנה עמד משכן שילה וכשמת עלי חרב ובאו לנוב ובנו שם מקדש. וכשמת שמואל חרב ובאו לגבעון ובנו שם מקדש ומגבעון באו לבית העולמים. וימי נוב וגבעון שבע וחמשים שנה - רמב"ם הלכות בית הבחירה א, ב

עלייה לרגל

/ הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס "גם אני אודך"

בפרשתנו כתוב, שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלוקיך במקום אשר יבחר (דברים ט"ז, ט"ז)

ובספר מרפסין איגרי, בפרשתנו הקשו, וז"ל, בתפילת מוסף של שלוש רגלים אנו אומרים "טוב ומטיב הדרש לנו... ושם נעלה ונראה ונשתחווה לפניך בשלוש פעמי רגלינו".

קשה הלא לעתיד לבוא יעלו לבית המקדש לא רק בשלוש פעמי רגלינו, אלא "והיה מידי חודש בחודשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה'", ? עכ"ל.

א) תירצו שם בשם מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א, וז"ל: "ושם נעלה ונראה" - הכוונה להראות על ידי הבאת עולת ראיה, וזה באמת יהיה רק ב"שלש פעמי רגלינו" גם לעתיד לבוא. ואולם, "מידי חודש בחודשו ומידי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות", כלומר: השתחוויה בלבד, תתקיים כל שבוע לעתיד לבוא. עכ"ל.

ב) עוד תירצו שם בשם הגרי"מ פיינשטיין, וז"ל: תפילה ובקשה - לחוד, והבטחת הקב"ה על ידי עבדיו הנביאים - לחוד. כלומר: בתפילותינו על בנין בית המקדש אנו מבקשים שלכל הפחות נראה כבתחילה - שלוש פעמים בשנה, ויחזיר לנו הקב"ה את העבר להווה. מה שאין כן, בהבטחה שמבטיח הקב"ה לעם ישראל לעתיד לבוא, הוא מבטיחינו שתעלה קירבתינו לפניו על העבר. עכ"ל.

ג) לענ"ד י"ל בס"ד שאמנם לעתיד לבוא יעלו לבית המקדש "מידי חודש בחודשו ומידי שבת בשבתו", אולם חובת העלייה לבית המקדש תהיה "בשלוש פעמי רגלינו" בלבד. והבן.

שו"ת קיץ על פי אתר דין

{הרב שבתי יגל שליט"א יצא לחופשת קיץ}

שאלה: אם אני קורא את הפרשה שניים מקרא ואחד תרגום במהירות, ובגלל זה אפשר שלא אגיד כנכון כמה מילים של הפסוקים או של התרגום, האם אני מקיים את מצוות שניים מקרא ואחד תרגום למרות הבעיה הזאת?

תשובה: זה לא בעיה, זה לא קריאת שמע. ראיתי מהגר"ח קנייבסקי שצידד שאפילו אם החסרת פסוק שלם את את עיקר הנושא אמרת יצאת ידי חובה. אבל כן צריך לשים לב פחות או יותר למה שאומרים, אם חולמים ולא שמים לב חסר עיקר העניין שהוא לימוד הפרשה.

שאלה: בתפילות העמידה בשבת, אני יכול להוסיף רפאנו לאדם חולה?

תשובה: ברור שלא. גם בגלל שזה לא נוסח התפילה בשבת ואסור לשנות. וגם מפני שלא מתפללים על חולה בשבת. אמנם בחולה שיש בו סכנה נהגו להקל לומר תהילים או בתפילת מי שברך, וראה במקורות.

מקורות: פיקוח דוחה את השבת, ומכאן שמצבי פיקוח נפש דוחים אף את האיסור על בקשות פרטיות. מסיבה זו מבואר במשנה בתענית (יט, א) שמותר להתחנן בפני הקב"ה כאשר אויבים הקיפו את העיר, כאשר נהר עלה על גדותיו ומאיים על העיר, וכאשר ספינה מיטלטלת בים סוער.

כן הדבר אף ביחס ליחיד שנמצא במצב של סכנת חיים, ובתנאי שמדובר ב"סכנת היום", כלומר, שנשקפת לאדם סכנת חיים מידית באותו היום (שולחן ערוך, אורח חיים רסח, ט-י). מכאן שכאשר אדם חולה מסוכן, עד כדי סכנת חיים באותו היום, אומרים עליו פרקי תהילים אפילו בשבת–אך אם אין סכנה מיידית, אין לעשות כן.

במשנה ברורה (רסח, כח) פסק לאור כללים אלו שמותר להתפלל על רפואת אישה יולדת, אם בשעת הלידה ואם בשבוע שלאחר הלידה, כי בשניהם נחשב הדבר "סכנת היום".

בתשובה מעניינת של הרב משה פיינשטיין (שו"ת אגרות משה, אורח חיים א, קה) דן במקרה של חולה קריטי שביקש ביום האחרון של פסח שיתפללו עליו בבית הכנסת. וכן עשו: אמרו עליו פרקי תהילים ואת התפילה לרפואה. לשאלת הקהל אם עשו כהוגן, כתב הרב פיינשטיין שעשו כדין. אמנם לא מדובר בסכנת היום, אך כיון שהחולה עצמו ביקש להתפלל עליו, סירוב הקהל לעשות כל היה עלול להשפיע עליו לרעה ("שלא תיטרף דעתו"), ומכאן שהיה מותר להתפלל עליו.

דבריו יחולו כאשר החולה עצמו ביקש להתפלל עליו, ולא כאשר אחרים ביקשו כן בשמו.

מי שברך: בקהילות רבות נהוג לעשות "מי שברך" לחולים אחרי קריאת התורה של שבת. למה מותר לעשות כן?

בשו"ת אבקת רוכל (סימן יא) מציין מדברי הרב יעקב בירב שמותר לעשות כן עבור חולה שאין נוכח במקום, שכן כיון שהחולה אינו נוכח אין המתפללים מצטערים בתפילה עבורו. אולם, רבים כתבו שאין לעשות כן כאשר אין החולה מסוכן (שו"ת שאלת יעב"ץ סד; שולחן ערוך הרב, אורח חיים רסח, ט). היעב"ץ אף מוסיף שיש בכך משום "טרחא דציבורא".

במגן אברהם (רסח, יד) מציע פשרה, לפיה מותר לומר "מי שברך" עם שינוי בנוסח, באופן שבמקום ברכת "רפואה שלמה" לחולים, אומרים בסופו את הנוסח "שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא". כן המנהג ברוב המקומות, ובערוך השולחן (יורה דעה שלה, יב) אף הדגיש את הזכות המיוחדת של תפילה עבור החולה בשעת קריאת התורה או מיד לאחריה.

סיפור לשבת

אלול

{אם חשבתם שזעקת ה'א-ל-ו-ל' מרעידה את אמות הסיפים אך ורק בעולם המוסר והיכלי הישיבות הליטאיות, תתפלאו לקרוא כאן לא מעט סיפורים המעידים כי חרדת הדין הייתה נסוכה על פניהם של לא מעטים מגדולי וצדיקי החסידות * אם חשבתם שאלול אצל הליטאים פירושו דיכאון, תופתעו לגלות כמה שמחו בסלבודקה וקלם על הפריבילגיה שניתנה לעם-ישראל להתקרב לקב"ה ולפתוח דף חדש * מדוע המשגיח רבי-חצק'ל קרא לימים הנוראים "הימים המאושרים"? ואיזה מספריו של הרבי מטשעבין היה ספוג מדמעות? ומתי רבי אהרן-לייב שטיינמן ערך חשבון נפש?}

ושוב, עם ישראל עושה את המעבר החד מימי הקיט, מאווירת הכפכפים האופפת את ימי הנופש – הישר אל כובד-הראש, חשבון הנפש ולימוד המוסר, כיאה לימי הרחמים והסליחות.

עם פרוס ימי האלול, ננסה להביא כמה סיפורים שראו אור בספר "אני לדודי" הממחישים את האווירה האלולית, שמתחילה כבר בשבת מברכין. וכל המקדים, הרי זה משובח. "בספר ליקוטי הכל בכל מכל כל, כל מה שקשור לימי הרחמים והסליחות", מעיד המלקט, הרב יעקב הייזלר, בן למשפחה ירושלמית ותיקה, בוגר ישיבת 'מאור התלמוד'. "בספר ישנו לקט שמביא את העוצמה של חודש אלול בקרב גדולי החסידות לדורותיהם, לצד לקט גדול מעולם הישיבות בליטא".

אז ממתי מוטל עלינו 'להריח' אלול, 'להרגיש' ימים נוראים?

המשך בעמוד הבא...

פוסק-הדור מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל חתם את ביקורו אצל מחותנו, מרן הסטייפלר זצ"ל, בימי מחלתו האחרונה סמוך להסתלקותו, בברכת כתיבה וחתימה טובה. הביקור התקיים במחצית הראשונה של חודש אב, וכבר אז בירך מרן את מחותנו בברכת הימים הנוראים. כבר אז 'חש' את הימים הנוראים על בשרו. על אחת כמה וכמה ב'אלול' עצמו. סיפר הרב שמואל בלום הי"ו, סגן נשיא אגודת-ישראל בארה"ב: לפני מספר שנים בחודש אלול, הגיע יהודי לביתו של ראש הישיבה מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל . בצר לו תינה את צרתו בפני ראש-הישיבה: בחלומו בלילה האחרון הגיע אליו אביו, ואמר לו שהוא זקוק לזכות. הוא אינו יודע מה לעשות. הגראי"ל נתן לו כמה עצות. ואולם בעוד האורח הנסער יוצא מן החדר, שמעו בני-הבית את הגראי"ל מתחיל לדבר לעצמו, ומתוך דבריו יכלו להבין שהוא התחיל לנתח לעצמו: מדוע הגיע אליו שאלה שכזו בחודש אלול בדיוק לפני הימים הנוראים? והגראי"ל החל לדבר לעצמו, 'להטיף' לעצמו מוסר בזה-הלשון: "אהרן לייב אהרן לייב, באלט וועסט דו וועלן א שנורר" (תיכף תהיה קבצן), אתה כבר לא צעיר ובקרוב כאשר תהיה זקוק לזכויות תצטרך לבוא למישהו בחלום ולומר לו: "אנא, תן לי זכות". אז חאפ אריין! חאפ אריין!" (חטוף! חטוף! תורה ומצוות!).

הגאון מטשעבין זצ"ל סיפר, שאביו, ה"כוכב מיעקב", היה לומד בחודש אלול רמב"ם הלכות תשובה. ושלושים שנה אחר פטירתו, עדיין היו דפי הספר ספוגים בדמעותיו בשעת לימודו בחודש אלול. (מובא בשם הג"ר יהודה רבינוביץ זצ"ל ר"מ ישיבת טשעבין).

הגה"צ רבי אברהם ברוידא זצ"ל סיפר, כי הוא עוד זוכר בילדותו כיצד בשבת מברכים החודש דאלול, כבר ידעו מראש שצריך להכין עזרה ראשונה, עבור אבי תנועת המוסר, רבנו ישראל סלנטר זיע"א, שהיה מתעלף בשמעו שמכריזים על בא ר"ח אלול. כך היו רבותינו הקדמונים מגיבים כיון שידעו מה זה אלול, אמנם לפחות במושגינו אנו צריכים לגשת ברצינות לעבודת ימי הדין. (מובא בשם הגר"מ שרים). ועוד סיפרו תלמידיו של רבי ישראל, שתפילת המוסף שלו בשבת מברכין חודש אלול, אחרי שהוכרז המולד של חודש אלול – הייתה כבר תפילה אחרת. תפילה של אלול! כולם הרגישו את ההבדל בין תפילת המוסף לבין תפילת השחרית שקדמה לה, שהייתה עדיין תפילה של אב.

הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א, היה נוהג לשבח את ה"אונגרישע אידן", על כך שמברכים את חודש אלול בניגון המיוחד של הימים הנוראים, ומעוררים בזאת את המון העם לתשובה ולחשבון נפש לקראת הימים הנוראים.

הנה סיפור מופלא, אשר התרחש בשבת מברכים חודש אלול לפני עשרות שנים, אצל כ"ק האדמו"ר בעל ה"אמונת אברהם" מפיטסבורג זצ"ל. היה זה בעיצומה של שבת. יהודי נסע, רח"ל, במכוניתו. עד אשר הגיע לרמזור הסמוך לבית מדרשו של הרבי. לפתע חלף הרמזור ונהפך לאדום. היהודי יושב ברכבו באמצע השבת, ושומע את קולו של הרבי בוקע: "חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים". והרבי חוזר על כך פעם נוספת כדרכו: "חיים שתהא בנו אהבת תורה וירי"ש... " היהודי לא ידע את נפשו מרוב השתוקקות, ואמר לעצמו: "אני חייב ללכת לראות במו עיני את הדבר הזה". מרוב מתיקות הוא נמשך להקשיב לקולו של הרבי, עד שלא שם לב שנתחלף הרמזור לירוק, והנהגים שמאחוריו החלו צופרים לו בעצבנות יתר. והוא אפילו לא שם לב לכך... פתאום הוא התנער ממחשבותיו, אבל החליט שאין הדבר כן, והוא חייב לשוב על עקבותיו ולשמוע את החזן הנפלא. וכך החל אותו יהודי להימשך יותר ויותר לתפלתו של הרבי, והחל להגיע עוד שבת ועוד שבת, עד שלאחר שנה תמימה החל לשמור תורה ומצוות.

מעידים מקורביו של ה"נתיבות שלום" מסלונים זצ"ל, שמדי שנה, עם תחילת חודש אלול עד שלהי החגים, היו תוקפים אותו כאבי בטן ומכאובים, ותחושות חולי. הרבנית ע"ה העידה כי עוד מתקופת נישואיהם היא זוכרת את אותה תחושת חולי המלווה אותו בימים הנוראים, מתחילת חודש אלול. פחד הדין ליוה אותו בכל הימים, ועל לשונו היה שגור המשפט: "מה נענה שם? וכי אנו כבר מוכנים לשם?!"

בעל ה"דברי חיים" מצאנז זצ"ל היה רגיל לספר בסעודה שלישית בדברות קודשו בשם רבי זושא זי"ע: "הרבי ר' זושא היה רגיל לצעוק כשהוא פונה לעצמו: 'זושא, זושא, מתי תעשה תשובה?' והשיב לעצמו: 'מעתה אתחיל לעשות תשובה'. וחזר והיה שואל לעצמו: 'זושא, זושא, הלא גם אתמול אמרת כך שמעתה אתחיל לעשות תשובה ולא עשית'? ושוב השיב: "אבל מעתה באמת אעשה תשובה". בעת שסיפר הדברי חיים מעשיות אלו וצעק באש התלהבותו ביראתו הגדולה, היה כל הקהל חוזר בתשובה כל אחד בלבו, וכל אחד בכה על ימיו שהיה מבלה עד עתה בהבלים, וקיבל על-עצמו ללכת מעתה בדרך הטוב והישר.

בספר מובא תיאור מיוחד שנשמע מפי האדמו"ר מהר"ש מבאבוב זצ"ל על אווירת החודש לפנים בחצרות צאנז-רופשיץ. וכך אמר לחסידיו: שמורים אצלי זיכרונות מעבודת הקודש אצל החסידים הנעלים בדור שלפני החורבן. הכרת פניהם ענתה בם שאמנם הגיעו ימי התשובה, כי חוץ ממה שהיו תוקעין בשופר ואומרים ח"י קעפיטל'ך תהלים בכל יום כמנהג צאנז – הייתה אש התלהבות שבערה בקרבם מורגשת היטב בכל צעד וצעד. כל אחד היה עושה הכנה רבה לקראת הימים הק' וחודר לעמקי נפשו להתבונן איה איפה נתרשל בעבודת ה', ובאיזה עניין הפרוץ מרובה אצלו על העומד, והשכיל לדעת את האופן הראוי לתקן את העיוות מכאן ולהבא. אותם בעלי-הבתים הפשוטים, שבכל ימות השנה היו מזדרזים בכל בוקר אחר התפילה לחנותם ולעסקם – התעכבו בחודש אלול בביהמ"ד עד חצות בלי טעימת פת שחרית, ועסקו בתורה ובעבודה, והיו מכוונים את לבם לאביהם שבשמים. כל רצונם ומאוויים הייתה לתקן נגעי בתי הנפש, ולהכין את עצמם שיהיו ראויים לקבל פני מלכם ובוראם בהימים הנוראים הממשמשים ובאים. חבל על דאבדין ולא משתכחין. לדאבוננו לא נראית היום אותה התלהבות שהייתה על פניהם של החסידים הזקנים מהדור הקודם בימי אלול, העולם התדרדר והוזז כלפי מטה. ברם לא

המשך בעמוד הבא...

רק בזמנינו ניכרת הירידה שמדור לדור, אלא גם לפנים התאוננו אותם יהודים שהיו שקועים כל כולם בעבודת ה' על מצבו הירוד של הדור שלהם, בגעגועים ובכמיהת לב היו מעוררים זכרונות מימי נעוריהם.

בראש-חודש אלול 'תפס' ראש לראשי הישיבות, מרן הגראמ"מ שך זצ"ל, בזרועו של נכדו ושאלו בזה-הלשון: "אברהם ישעי', כמה ימים יש לנו ליום הכיפורים?" השיב הנכד הצעיר: "ארבעים יום וארבעים לילה". הורה ראש-הישיבה לנכדו: "התחל בלימוד מסכת יומא, וסיימה עד יום הכיפורים הבעל"ט. ומובטח לך שתרגיש טעם חדש ביום הקדוש".

והעיד המשפיע הגה"צ רבי צבי מאיר זילברברג : שמעתי מזקן אחד על אחת העיירות קודם המלחמה, שכשהגיע חודש אלול, היו רוב החנויות שם סגורות, כי ה'בעלי-בתים' נכנסו לבתי-המדרש. וכשהגיע אמצע החודש – היו כבר כל החנויות נעולות. מפחד הדין הקרב.

רבה של שכונת רמת אלחנן, הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, מביא כי המשגיח דפוניבז' מרן רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, כתב לבחור בסוף ימי בין הזמנים של אב, ש"הנה הימים המאושרים של אלול ממשמשים ובאים". כן, אלו ימים מאושרים! מאושרים, על שזכינו שתינתן לנו האפשרות לרחוץ את עצמנו מזוהמת העוונות והחטאים המקיפה אותנו מכל עבר, על שזכינו להתקרב להשי"ת בקלות רבה יותר, כי הוא מצוי בתוכנו. "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב"; פסוק זה מכיל בקרבו שמחה כה גדולה, עד שהיינו צריכים לקפוץ ולכרכר מרוב אושר על שאבינו מצוי עתה יותר קרוב אלינו. אלא שבגלל הלחץ הלא חיובי השורר בימים אלה בקרב רבים מבני התורה אין הם מצליחים להרגיש הדברים כהווייתם. חבל שאין הם מרגישים את התחושה הנפלאה הזו, שהמלך הגדול הקב"ה, שבידו כל המפתחות לכל הבקשות והרצונות, שהוא הראשון והאחרון ומבלעדיו אין אלוקים, המלך הזה שהוא גם אבא שלנו – נמצא עתה הרבה יותר קרוב אלינו, ויש בידינו האפשרות לבקש ממנו כל מה שנרצה. ובשל קרבתו היתירה בימים אלה הוא גם ימלא יותר בקלות את בקשותינו. היש לנו ימים מאושרים ושמחים יותר מאלה שאנו עומדים עתה בעיצומם? הנה יש לך אפשרות לבקש סליחה מאבא. הנה הוא ממציא עצמו אליך. אולם בדורותינו החלושים, כאשר הצרות אופפות אותנו מכל עבר, ואין בית שלא נשמעות בו זעקות שבר כאלו או אחרות – אין איתנו יודע מה זו יראה מה זו שמחה!

הסבא מקלם זיע"א מסביר את השמחה הנדרשת בימים אלו: אנחנו רגילים לחשוב על חודש אלול, כימי אימה ופחד, ימים של הכנה לימים הנוראים. וכדברי ר' ישראל זצ"ל באגרתו הידועה, שמעצם קריאת הש"ץ, "ראש חודש אלול", כל איש "אחזתו פלצות", מרוב פחד. אבל יש כאן פן נוסף לחודש אלול, אולי פחות נודע, לגבי עצם סגולת הימים. וכך כותב הסבא: "הימים ימי אלול, וימים נוראים, נושאים שמחה ורעדה. הרעדה היא: הנה ימי הדין והמשפט ממשמשים ובאים. ומצד שני הרגשת שמחה, בימים אלו: כי באו ימי הבראה לחולשת הנפש והימים האלו מוכשרים הם לתיקון הנפש ולתשובה וכמו בחולי הגוף שמח האדם במצאו מקום טוב להבראתו לזמן מה כן הוא צריך להיות בענייני הנפש". בספר אף מובאים דבריו של מרן המשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל. גם הוא, שהיה מגדולי בעלי המוסר בדור האחרון, דגל בשמחה לצד החרדה.

וכך כותב המשגיח: אם היו שואלים אותנו מה הוא הזמן שכל הבריאה שמחה וחוגגת בו? היינו משיבים ואומרים שכך יהיה מן הסתם רק כאשר יבוא המשיח. ומה היא האמת? – "ישמחו השמים ותגל הארץ, ירעם הים ומלואו, יעלוז שדי וכל אשר בו". ומתי? – "לפני ה' כי בא לשפוט את הארץ"! המשפט של הקב"ה, מעורר את כל הבריאה לשמוח ולעלוז! בניגוד למשפט בשר ודם, כשהשי"ת יושב לשפוט את עולמו, הוא עושה זאת כדי שנזכה לחיים טובים יותר. ולכן קורא הקב"ה לאדם שיבוא אליו, ויחזור בתשובה, כדי שיוכל להשפיע עליו את כל הטובות המובטחות. אם היינו מתייחסים כך לחודש אלול, היינו מחכים לו, לחודש זה, כבר מהקיץ, אולי אפילו מהחורף, והיה באמת איכפת לנו על כל יום ועל כל שעה של אלול. הקב"ה מחפש אותנו בכל פינה, מבקש שנבוא אליו בחזרה, מאיפה שאנחנו נמצאים, גם אם הגענו אל המקום הכי גרוע שאפשר לחשוב, גם משם הוא רוצה אותנו, ופושט את זרועותיו כדי לחבקנו. על אחת כמה וכמה שאין אנחנו נמצאים במקום הגרוע ביותר. "שובה ישראל" – אלו געגועים של אבא. שובה ישראל, אבא קורא לך, רוצה שתחזור אליו. הוא פורש את שתי זרועותיו, ומְחַכה לך שתצא מן הבוץ, ותתחיל לחיות כמו בן אדם. בספר מצוטט הגה"צ רבי דב כץ זצ"ל, בעל 'תנועת המוסר', שתיאר בספרו, כי לקראת הימים הנוראים היו נוהגים בבית התלמוד בקלם, לקבוע החלטה: "לקבל כל אדם בסבר פנים יפות". קבלה זו לימים אלו היא אופיינית מאד, באשר דווקא כשאנשים יראי חטא רגילים תוך חרדת הדין להיות רציניים, זועפים, מתוחים, מכונסים בתוך עצמם, לא שמים לב לזולת – מצאו בקלם לנכון לקבוע באופן מיוחד להתייחס בחיבה, אהבה וכבוד לכל אדם ולהראות להם פנים שוחקות ומאירות.

רבנו ירוחם ממיר זיע"א הגדיר את ימי אלול "ימי קייטא", "ימי נופש" ברוחניות. והסביר: כשם שבחיים הגשמיים יש עניין של נופש, שאדם "חוטף" בריאות בתקופה קצרה לכל השנה, עושה התעמלות, טובל במעיינות טבעיים וכדומה – כך אלול הוא לרוחניות. ר' ירוחם סיפר ששמע פעם שני נופשים אומרים זה לזה "לפני שנסתדר בחדרים, נקפוץ לשחות במעיינות" – כלומר, יש לנצל כל רגע, חבל להפסיד כל הזדמנות. והסביר: כך בחיים הרוחניים, ימי אלול הם "ימי נופש" בהם אפשר וחובה לחטוף "בריאות" ברוחניות, לכל ימות השנה. ואף כאן צריכה להיות גישה של לחטוף, כל רגע ורגע, וכך כל סדר, כל תפילה, כל שבת, יש בו סגולה מיוחדת, בימי רצון של חודש אלול, וחבל להפסיד אפילו אחד מהם, ואכן נהגו בישיבות הק' לא לנסוע לשבתות בחודש אלול, שלא להפסיד אפילו שבת אחת של אלול, ושלא לעשות הפסק.

פעם אחת, בימי אלול, נראה הגה"צ רבי הירש פאלי זצ"ל המשגיח דישיבת חברון-כנסת ישראל, בשעת לילה פוסע ברחובה של קריה, הלוך ושוב, כשהוא פורץ בבכי. מאן-דהוא, מן העוברים ושבים, הבחין במתרחש והתקשר אל בני משפחתו

המשך בעמוד הבא...

של המשגיח מחשש שמא אירעה עמו חלילה צרה. או אז התברר כי הוא שב משיחת מוסר אלולית אותה מסר הגה"צ רבי דן סגל שליט"א (ר'-הירש, בענוותנותו, הלך 'לקבל' ממנו, למרות שהיה מבוגר ממנו בכמה עשורים). וכיון שנגעו הדברים אל לבו ועוררו אותו בהתעוררות עצומה, נפרץ סכר דמעותיו, עד שנמצא מהלך הלוך ובכה, כשהוא מתבודד בנפשו.

שביבים / שאול שיף

וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ וגו' (ח, י)

באחד הימים בעת שהגה"צ רבי פינחס הירשפרונג, אב"ד מונטריאול-קנדה סעד בסעודת נישואין, ניגש אליו ראש ישיבה אחד, והתחילו לדבר בדברי תורה. באמצע השיחה שאל אותו הגר"פ היכן המקור שצריך לשבת בברכת המזון. ראש הישיבה סימן בידו שיענה.

אמר לו הגר"פ כתוב בתורה "ואכלת ושבע"ת וברכת" - "שבעת" נוטריקון "שב עת". צחק ראש הישיבה ושאל מי אמר רמז זה. ענה לו הגר"פ "רבי משה אלברט". צחק ראש הישיבה ואמר לו, ידעתי שזה "עפעס א חסיד'שע תורה"...

אמר לו הגר"פ כן, זהו תוספות במסכת ברכות (דף נא: ד"ה והלכתא בכולהו) וזה לשונם: "לפי שברכת המזון דאורייתא החמירו בה להיות יושב ומברך... והוא נוטריקון "ואכלת ושבעת 'שב - עת' וברכת" - לברכת המזון, מפי רבי משה אלברט" עכ"ל.

{ניצוצי אש פנחס}

סוד בבית התמחוי

סיפר הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א:

הרה"ק והנורא רבי אברהם המלאך זצוק"ל, בן המגיד הגדול רבי רוב בער ממעזריטש זי"ע ומבני היכלא קדישא של מרן הבעש"ט זי"ע, היה מפורסם בקדושתו ובצדקותו, ומרוב שהיו מתייראים ופוחדים ממנו כינוהו בשם"המלאך", וכך נשאר שמו חקוק לדורות עולם.

וסיפר לי אבי מורי הגה"צ זצוק"ל מעשה מופלא מצדיק נשגב זה, וביקש ממני לפרסם טיב זה המעשה, כדי להחדיר ולהעמיק אמונת צדיקים בלב ישראל.

אחד מחסידיו הנאמנים של הרבי הקדוש, גביר עשיר גדול, החל לפתע מסחרו לרדת ולהחסיר ללא סיבה הגיונית הנראית לעין. דוקא כשהעסקים הצליחו ושגשגו ואף הניבו פירות טובים היה הפדיון פוחת והולך, ומשום מה סך ההוצאות גדל תמיד יותר מן ההכנסות. הוא בדק את ספרי חשבונותיו שוב ושוב, עקב היטב אחר מחזור העסקים וטיבם, הכל נראה תקין, ואף על פי כן בקופה הכללית הלך הכסף ופחת, עד שהגיע המצב לגרעונות כבדים, והוא עמד על סף 'פשיטת רגל' רחמנא ליצלן.

בטרם הכריזו על פשיטת הרגל נסע לשאול בעצת רבו, ושטח בפניו את מועקתו ופליאתו הגדולה על הסיבה המסתורית שגרמה להתדרדרות נכסיו בתקו פה כה קצרה.

המלאך הקדוש אחוז היה כל העת תדיר בשרעפיו העליונים, ומתהלך כשרף על פני אדמות, כשדיברו עמו מענייני עולם הזה והבליו היה עונה תשובות קצרות במילים ספורות, כדי שלא להפסיק את הדבקות. לפיכך פעמים רבות היו נראות תשובותיו שלא ממין הטענה, אך כמובן לא העזו לשאלו שוב, כי היו יראים מאוד ממנו, אף המקורבים ביותר, שהיה תמיד פושט צורה ולובש צורה כנודע.

תשובת הרבי על קוויטל זה שהגיש הסוחר לפניו, היתה: הלא כבר אמר שלמה המלך ע"ה (קהלת ט, ז) "לך אכול בשמחה לחמך, ושתה בלב טוב יינך, כי כבר רצה האלקים את מעשיך", גש אל ביתך והכן סעודה טובה כיד המלך, אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך...

האיש יצא מחדרו של הרבי נבוך ומבולבל אחוז פליאה ותמיהה, לסעודה מה זו עושה? וכי מה זה קשור לבעיה העסקית? למה כוונתו של הרבי? ומה פתאום להתיישב ביום חול רגיל לסעודה דשנה שלא מן המניין? ברם כחסיד נאמן חזקה עליו מצות רבו, וככל שהיה הדבר מוזר בעיניו הוא ניגש בתמימות לקיום הפקודה ככתבה וכלשונה! הכין 'סעודה' רבתי עם יינות טובים ומשקאות חריפים ומשובחים, והזמין את משפחתו וידידיו לארוחת ערב חברתית, כמנהג גבירים חשובים לערוך לפעמים מסיבות מרעים שכיוצא באלו. המוזמנים מצידם נענו כמובן בחיוב, אף אחד לא רצה לפספס סעודה יוקרתית מדושנת עונג...

בתום המשתה הגדול היה הסוחר דנן עייף ושתוי כהוגן, היין הרב שנשנק אל גרונו עשה את שלו, ועד מהרה נרדם כך על הספה הנעימה שבחדר האורחים ושקע בשינה עמוקה. בני משפחתו פרשו כולם לעיסוקיהם, וחזרו לשגרת חייהם, עולם כמנהגו נוהג, ורק הסוחר השיכור כלוט ישן וישן...

לפתע באחת מתעורר פתאום האיש מתרדמתו, מציץ בשעונו ורואה שהשעה כבר מאוחרת מאוד, הוא מביט סביבו ומוצא את עצמו בסלון ביתו. מתחילה בהה סביבו כהוזה, עד שלאט לאט התפכח משכרותו ונזכר שנרדם כאן על הספה לאחר המשתה הגדול...

רעש עמום הגיע לאוזניו מן החדר הסמוך, היה זה חדר העסקים האישי שלו, מעבר לקיר נשמעו רחשים מוזרים... הוא קם במהרה וזינק בשקט מוחלט היישר אל חדר העסקאות, ועיניו חשכו! לנגד עיניו הנדהמות הוא גילה את מנהל החשבונות האישי שלו, כשגבו מופנה אליו וראשו תקוע עמוק בתוך הכספת הסודית החבויה בעמקי הקיר העבה, שחוץ משניהם אף אחד בעולם לא ידע על קיומה, ומרוקן שטרות רבים בזה אחר זה אל תוך תיקו הפרטי!

הוא עמד כך נדהם ופעור פה כשאינו מאמין למראה עיניו, היה זה יועצו האישי הסודי ביותר, האיש שבו נתן תמיד אמון מלא ומוחלט, כל עסקיו נחתכו על פיו בלי אומר ודברים, ועתה נודע במרמתו ונתפס 'על חם' כגנב שפל ונבזה - שהיה כנראה סמוך ובטוח שהגביר בשכרותו יישן עוד זמן רב, ויכול הוא לבצע את זממו בהשקט ובטחה.

בבת אחת קלט כעת העשיר את 'סוד' כישלונות מסחרו בתקופה האחרונה... התעלומה הגדולה שמילאה את ראשו חודשים ארוכים באה על פתרונה במראה ולא בחידות - העסקים המובחרים הניבו אכן פירות טובים ויקרים טבין ותקילין, אלא שיד נעלמת פשוט מרוקנת את הקופה... "אהה!" - שאג פתאום הסוחר בקול גדול - "עכשיו הכל ברור!"

מנהל החשבונות הגנב נבהל ונדרך עד עמקי נשמתו, הוא הסתובב בבהלתו לאחור וראה את אדונו הגביר ניצב עליו בפתח החדר כשהוא נועץ בו מבט עוין ומפחיד! לשונו נאלמה וכל גופו החל לרעוד כעלה נידף, הוא הבין היטב שכל מילה שיאמר עתה רק תזיק לו, הוא נתפס בקלקלתו הגדולה, וזה הסוף שלו. "עכשיו הכל ברור!" חזר הסוחר על הכרזתו בסערת נפש, גם פשר תשובת הרבי ופקודתו הפלאית על עריכת המשתה ברורה היטב, הרי את כל זאת חזה הרבי ברוח קדשו!

לפתע נפל מנהל החשבונות מתעלף ארצה, בני הבית חשו להתיז עליו מים צוננים ועוררוה ועוררוהו מעלפונו. כאשר שבה אליו רוחו הוא נפל לרגלי הגביר והחל בוכה ומיילל מנהמת ליבו: סלח נא לי אדוני, לא עמדתי בפיתוי, אני הוא שרוקנתי את הקופה בחודשים האחרונים, מעדתי ונכשלתי בעצת יצרי הרע, ואני מבקש את מחילתך וסליחתך, אחזיר לך את כל הכספים במלואם עד פרוטה אחרונה, רק אל תסגירני לידי המשטרה! - הרי יודע אתה שבעל משפחה אני, בעיות רבות תקפוני בתקופה האחרונה בביתי, ומרוב צער התדרדרתי עד שפל המדרגה של 'גנב' נבזה, אנא ממך סלח לי מחל לי - כך שכב האיש על הארץ כשאינו מפסיק לבכות ולמרר בדמעות שליש לפני אדונו מטיבו.

קום על רגליך! - פקד הגביר. מה אמרת? מוקף הנך בצרות? קום תיכף וסע היישר אל הרבי המלאך הקדוש, בצדקותו וברוח קדשו בודאי ימצא גם עבורך ישועה טובה - על התשלום נשב אחר כך... הסוחר החכם והטוב שהיה חסיד נאמן, הבין למפרע שהכול מתנהל כאן בטיב ההשגחה עליונה, המגלגלת הכול במכוון על פי דברת הצדיק, שכן צדיק גוזר והקב"ה מקיים! אמונת הצדיקים שבו התחזקה עתה שבעתיים, ובחוכמתו הבין שכשם שענין ישועתו התגלגל כך, כן טמונה כאן כנראה גם זריעה ונטיעה להביא ישועה נוספת גם למנהל חשבונותיו הנתון בצרתו - שכך טבעה של ברכת קודש שמצד הקדושה, לפרות ולרבות תמיד, ולהוסיף עוד כהנה יהודים נוספים שייוושעו אף הם בברכת הצדיקים.

מנהל החשבונות - הגנב לשעבר, שבינתיים כבר שב בתשובה שלמה על מעשיו הרעים, קם ונסע אכן כדבר אדונו אל חצירו של הרבי המלאך, שם בקודש פנימה נפתח סגור ליבו, הוא גולל בפני הצדיק את כל קורותיו וביקש ישועה גם על הצרה הגדולה שבביתו.

הנה בתי הגדולה הגיעה זה עידן לפרקה, וכבר כמה שנים טובות שהיא יושבת וממתנת, הצעות רבות וטובות שעלו על הפרק ונראו מתאימות ירדו פתאום ללא סיבה מובנת. כמה פעמים שכבר כמעט נשברה צלחת, אך ברגע אחרון הכול נמוג. שלום ביתי התערער מאוד בשל כך, זוגתי שתחי' אינה נותנת מנוחה לנפשי, מאין יבוא עזרי? - בכה האיש במר ליבו.

תשובתו של הרבי לא איחרה לבוא, ואף היא כקודמתה הייתה חידת תעלומה תמוהה בדבר 'סעודה מיוחדת'...

גש נא - ציוה הרבי - אל 'ההקדש' שבעירך, הלא זוהי האכסניה העלובה שיש בכל עיר על יד בית הכנסת, עבור העניים והקבצנים המתאספים שם לסעוד את ליבם מתרומת שיירי מאכלי בני העיר, המביאים שם מכל הנזרק בביתם... תשנה את לבושך ומראה פניך כדי שלא יכירוך, ותסעד עמהם את סעודתך, מפיתם תאכל ואת מימם תשתה, כשווה בין שווים, וה' יהא בעזרך!

האיש לא הבין מילה וחצי מילה, לסעודת עניים מה זו עושה? ואיך זה מתקשר עם השידוך המבוקש? אולם הוא כבר הספיק לשמוע מן הסוחר כיצד סיבב אליו הרבי את ישועתו דרך סעודה... והבין שעל הרבי אין שואלים שאלות, ויש לבצע את הפקודה בשלמותה, וכנראה יש 'זריעה' בברכת הצדיקים להוליד ישועה נוספת על ידי הסעודה.

הוא חזר לעירו, התחפש היטב בבגדים קרועים ובלואים כקבצן עני ואביון, והתיישב באחת מפינות ההקדש, כבש את פניו בקרקע שמא יכירו מאן דהוא... ועשה עצמו כמסכן בודד האוכל מעט לחם צר ומים לחץ. ההרגשה הייתה נוראית, הוא חש בושה וצער גם יחד, אבל התגבר לעשות כמצווה עליו.

התבדלותו מן החבורה לא הועילה לו הרבה, עד מהרה נטפל אליו אחד מוותיקי הקבצנים, שכראותו 'עני' חדש מסכן וביישן, ניגש לשוחח עימו ולעודדו מעט. תוך כדי שיחתם בענייני עבודה על קיבוץ נדבות וסיבובים בעיירות... שח לו הוותיק: היות והנך חדש במקצועך בעיר זו, אעדכן אותך בכמה 'כתובות', מהם טובות ומשתלמות ומהם פחות...

בין הרשימות מנה העני הוותיק את שמו של יהודי אמיד ובעל בעמיו, שאינו מוציא פרוטה מכיסו! אל תנסה בכלל להתדפק על דלתו, הזהיר, זהו קמצן משורה ראשונה, עובד הוא כמנהל חשבונות אצל סוחר עשיר גדול, פרנסתו מצויה לו שם בשפע אבל לצדקה מאומה לא ייתן!

העני המרצה לא שם לב שפניו של מאזינו מתכרכמות ונעשות אדומות ולבנות... הוא השתדל מאוד לכבוש את פניו ולעשות עצמו כמאזין לדבריו בחוסר ענין...

אנו חבורת העניים כאן, המשיך העני הוותיק בסיפורו, ניסינו בכמה דרכים לרכך את ליבו, אך משנוכחנו בעקשנותו הגדולה החלטנו בעצה אחת להתנקם בו כהוגן... חיוך זדוני קטן עלה בקצה שפתיו, תוך שהוא ממתיק סוד לאוזנו של העני החדש: יש לו למנהל זה בת בוגרת בשידוכים, ואנחנו כולנו בעצה אחת עושים הכל כדי לטרפד לו את הצעותיו! כל הצעת שידוך שנודעת לנו כאן במשרד זה, יוצאים אנו מיד לרוץ ולספר על רשעותו וקמצנותו ודואגים 'לפוצץ' את הכול, ועד היום יושבת היא בוגרת ומסכנה בביתה, כך נאה וכך יאה להם, שתשב עד שתלבין ראשה!

מיודענו העני החדש... מנהל החשבונות בכבודו ובעצמו, הבין עתה את כל העניין לאשורו, הוא הרי ידע היטב עד כמה נכונים דברי אותו עני אודות קמצנותו... עכשיו היטיב להבין מדוע שלחו הרבי לסעודה טובה בהקדש של העניים, שבו נמצאה פתרון ישועתו.

הוא חזר לביתו מלא הרהורי תשובה וחרטה, ועל אתר החליט לשנות את דרכו מקצה לקצה, והחל לפזר לצדקה ביד רחבה, כל עני שנכנס לביתו יצא עם מתת יד הגונה. העניים כמובן חדלו ממנהגם הרע בראותם כי התהפך לבבו, ובתוךזמן קצר נמצא חתן הגון לבתו, והשמחה חזרה לביתו, בזכות ברכת הצדיקים, שהיא כמעיין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, להביא לבית ישראל ישועה ונחמה, אמן.

(טיב הקהילה)

ויהיו נכסיו ונכסינו

הנה, כאשר אדם מתארח בביתו של רעהו, ונהנה מפיתו, מחויב הוא להזכיר בברכת המזון את ברכת האורח לבעל הבית. ולכאורה עלינו להבין: מדוע כולל האורח את עצמו בברכה

זו, ומוסיף: 'ויהיו נכסיו ונכסינו', וכן 'אל ישלוט שטן לא במעשה ידיו ולא במעשה ידינו', הלא מדובר בברכת האורח לבעל הבית, והוא זה שאמור להתברך, ואילו האורח עצמו מה שייכות יש לו לברכה זו?

את התשובה לכך נבין ע"פ המעשה הבא:

במלחמת העולם השנייה כבשו הגרמנים ימ"ש חלקים גדולים ממרוקו. בעיר בודניב בה כיהן הצדיק רבי ישראל אבוחצירא (ה'בבא סאלי') כרב, שכן בית כלא מבוצר, אליו הביאו הכובשים את המושלים המודחים. ביניהם היה הפחה של מרקש חאג' תהאמי אל גלאוי, שעמד לימין הקהילה היהודית והביא להצלתם של רבים מהם ממוות ומנישואי תערובת. שוביו עינוהו, השפילוהו והתעללו בו עד ליום משפט הראווה קודם העלייה לגרדום.

ביום המשפט הריצו את הפחה ברחובות העיר כשהוא כבול באזיקים ומלווה במשמר כבד. כאשר עבר ברחוב היהודים ראה את ה'בבא סאלי' שיצא אותה עת מפתח ביתו. הפחה עצר מהליכתו ופנה לצדיק בשאלה: "חכם היהודים, האם יש לך בנים?" החיילים שליוו את הפחה עצרו להאזין לשיחה הנרקמת בין אויב המשטר, הפחה העצור, לבין רב היהודים. הבחין בכך הרב ורעדה אחזה בו. מי יודע איזו עלילת 'שיתוף פעולה עם האויב' עלולה לצמוח משיחה זו. השליך הרב על ה' את יהבו וענה: "כן, יש לי בן ושמו מאיר". "אם כן, ברכהו!" הורה הפחה. הרב, לא הבין את כוונתו של הפחה העצור. 'מה כה בוער לו לפחה בדרך למשפט שאמור להכריע את גורלו, שאברך את בניו?' תמה לעצמו, אך הוא מיהר לבצע את שנתבקש. הרב שהיה נרעש מהמעמד המתוח, מלמל בשקט ברכה לבנו.

הדבר לא מצא חן בעיני הפחה. "לא כך מברכים בן!" קרא הפחה, "ברכהו מעומק לבך!"

החל הרב מברך את בנו בקול ובכוונה עמוקה, ואז שמע את הפחה לוחש לו: "ותכלול גם אותי בברכתך, שהאלוקים הכל יכול יצילני מידם..." מיד כאשר סיים הרב לברך את הפחה הובילו אותו החיילים לבית המשפט. מ'המשפט' המדומה שעורכים הנאצים ימ"ש לשבוייהם לא יוצאים בחיים. והנה, חלפו שעות אחדות, ובעיר פשטה השמועה המפתיעה: הפחה האהוב זוכה מכל אשמה ויצא לחופשי! ואכן, מיד לאחר שחרורו, נשא הפחה את רגליו ומיהר לבית הרב. הוא התייצב לפניו ואמר: "יודעני בבירור שבזכות ברכתך ניצלתי. כאשר יעבור זעם זכור נא לבוא אלי לארמוני במרקש או בפאס".

ככלות המלחמה בא ה'בבא סאלי' לארמון הקיץ של הפחה בפאס. לאחר החלפת דברי נימוסין, נסבה השיחה על מאורעות יום המשפט. "דבר אחד נשגב מהבנתי" שאל הבבא סאלי - "ביקשת להתברך, ניחא. אך מדוע בקשתני לברך לפני כן את בניך?" השיב לו הפחה: "ברכה פועלת במרום, כאשר היא נאמרת מעומק הלב. ואיזו ברכה נאמרת בכוונה כה רבה וברגש כה עמוק כברכת אב לבנו? ידעתי, שאם אכלל בברכתך לבנך, תחול

הברכה גם עלי ותפעל את פעולתה. ואכן כן היה. בזכות ברכתך השתחררתי מיד, והגלגל התהפך עלי לטובה!" הרי לנו, כי כאשר האדם מברך את עצמו או את משפחתו, נובעת הברכה מעומק הלב, ובכוחה לפעול ביתר שאת. ומכאן תשובה לשאלה בה פתחנו:

כאשר האורח מברך את בעה"ב, רצו חז"ל שברכתו תהיה מעומק הלב, כי ברכה המגיעה ממעמקי הלב בכוחה לפעול ולהשפיע. משום כך תיקנו שיכלול בברכתו לבעל הבית גם את

עצמו: 'ויהיו נכסיו ונכסינו', שמתוך כך יכוון בברכתו ויחפוץ עד מאד בקיומה, וכך יתברך גם בעל הבית.

כוחה של צדקה

לפני כמה חודשים סיים מייבש הכביסה שלנו את חייו בצורה טראגית ביותר... תוך כדי עבודה הוא השמיע קולות מוזרים, העלה עשן והתפוצץ. לא עבר זמן רב וכל הדירה עלתה באש. כל מי שהיה אז בבית ברח, וברוך ה' נפשנו נותרה לנו לשלל. עמדנו בפני מצב לא פשוט. אמנם על הדירה היה ביטוח וכך יכולנו להשיג שיפוץ יסודי לדירה שנפגעה, אבל על התכולה לא היה ביטוח, ואנחנו היינו צריכים להתחיל מאפס. נשארנו עם הבגדים שהיו לעורנו, ומלבדם לא היה לנו שום דבר. לא מכשירי חשמל, לא ארונות בגדים, לא ספרים ולא כלים. מדהים איך ברגע אחד אדם יכול להפוך לחסר כול וליפול תחת עול כספי כבד. בינתיים, באין לנו קורת גג לישון תחתיה, הלכנו לבית ההורים. שם פגשנו את האחים והגיסים, שהגיעו כדי לראות במה אפשר לסייע לנו. אחד מהם אמר לי, שהגיס שלו שמע על השריפה ולקח את העניין ללב. הוא החליט לתרום לנו מייבש חדש,

במקום זה שנשרף. עבר זמן, התאוששנו. בין השאר קנינו מייבש חדש ויידעתי את הגיס של גיסי כמה זה עלה, ואכן הוא הכניס לנו לחשבון סכום תואם. כעבור חודשיים, כאשר התקשרתי במיוחד כדי להודות לו על התרומה ועל מחשבת הלב שמאחוריה. הוא אמר לי: "איני יודע מי עשה חסד עם מי. תשמע מה קרה לנו ותסיק מסקנה בעצמך. "באותו יום שאני מכניס לך את הכסף לחשבון, אנחנו נמצאים בביתנו, ופתאום מרגישים ריח מוזר של משהו שרוף. אשתי בודקת ומחפשת בכל הבית את מקור הריח, עד שהיא רואה שהשקע של המייבש עולה באש. מיד ניתקנו את זרם החשמל וברוך ה' כיבינו את האש בזמן. איני יכול לדמיין מה היה יכול לקרות (אני דווקא לא צריך לדמיין. יש לי כבר ניסיון בזה...) אם היו עוברות רק דקות מספר בלי שנבחין בכך. אני מרגיש שהצער שנחסך ממני, הוא בזכות המייבש החדש שלך!".

ילדה במתנה

נתתי לקרוב משפחתי מכספי מעשר, כמה מאות שקלים לכבוד יום טוב. כמה ימים אחר כך קרה לי נס גדול. יש לי על השיש משטח שנועד להניח עליו סיר חם. נראה שהמשטח עמד עקום, כך שכאשר הניחו את הסיר החם, הוא גלש ונפל לכיוון הרצפה, על הראש של הילדה שלי, תינוקת בת תשעה חודשים. כששמעתי את קול הנפילה נבהלתי מאוד, פחדתי שארע כאן אסון. אני ניגש באימה אל התינוקת שלי, ממשש לה את הראש ורואה שלא קרה לו כלום! הסיר החם לידה, קודם לכן הוא היה על הראש שלה, והיא... צוחקת! הבנתי שלא קרה כאן דבר פשוט, וחשבתי: מי יודע, אם לא זכות הצדקה שנתתי לקרוב משפחתי, היא שהצילה את בתי, כנאמר "צדקה תציל ממוות". התקשרתי אליו ואמרתי לו: "בזכותך קרה לנו נס גדול". והוא מדגיש לי שכל זה קרה בעת רצון מיוחדת, כשהוא אומר לי: "תדע לך שברגעים אלו ממש, אני עורך קנייה לכבוד החג בכסף שנתת לי". הוא קיבל קנייה לחג, ואני - ילדה בריאה ושלמה. עכשיו תגידו אתם: מי קיבל מתנה יותר גדולה?

בשביל שתתעשר

לפני סוכות הביא לי מישהו אלף שקלים להוצאות החג. ההשקעה הכפילה את עצמה חשבתי לעצמי, שאמנם המצב שלי לא קל, אבל אני מכיר יהודי שהמצב שלו קשה בהרבה יותר. העברתי לו את המתנה. באותו יום הביא לי מישהו אחר חמש מאות שקלים, ושוב עשיתי את החשבון שאני עוד איכשהו מסתדר, אבל השני מוכרח את הכסף הזה. גם את הסכום הזה העברתי. עברו כמה ימים, והנה אני מקבל ממישהו שלושת אלפים שקלים. סכום כפול מכל המתנות שהעברתי הלאה. סיפרתי על כך לאבי שליט"א והוא אמר לי: "הרי זו גמרא מפורשת, 'ראה אדם שמזונותיו מצומצמים יעשה בהן צדקה'". והוא סיים במתיקות: "אין צורך לדאוג. דאגה לא עוזרת, נס משמים שהדאגה לא עוזרת, כי אם הדאגה הייתה עוזרת, היינו צריכים להסתובב כל היום מודאגים!"

(גיליון השגחה פרטית)

אמונת ה'

/ הרב שמעון ממן שליט"א

"אחרי ה"א תלכון... ואותו תעבודו" מבאר רבינו אור החיים הקדוש, שצריך לעבוד רק להשי"ת ולא לזולתו, ולכן גם אם הנביא יאמר לך כי ה' הורה לו שצריך לעשות דבר מה, הסותר את הדרך הידועה לנו ע"פ התורה וחכמיה, אסור לשמוע לו. ומה שאמר "ובו תדבקון" מבאר רבינו ע"פ מה שאמרו (כתובות קיא:) וכי אפשר לידבק בשכינה? אלא שצריך האדם לידבק בלומדי התורה שהם מרכבה לשכינה, והרי כביכול נעשה דבק בשכינה. וכאן צוה ה' שלא לידבק אלא בקרובי ה' וקדושיו, ולא לידבק בקרובי ע"ז. ואם בא הנביא ואמר בצווי ה' להיות דבק בע"ז, יומת הנביא ההוא. ואולי לכן דקדק הכתוב באומרו "ובא האות והמופת לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים" ולא אמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים, לומר שחייבים גם אם לא יאמר לעבוד ע"ז, אלא ללכת אחרי הדרך המובילה אתכם בסוף לעבוד ע"ז. ולזה פירש הכתוב את סיבת מיתתו, כי דבר סרה על ה', שאע"פ שלא הסית במפורש לעבוד ע"ז, חייבו הכתוב על דבר השקר שאמר בשם ה'. וגילה הכתוב שכיון שאומר דברים בשם ה' שניבא לו לומר כן לבני ישראל, ולא היה כן, על כרחך מונח בעומק כוונתו ורצונו להכשיל את בני ישראל ולהוליכם אחר ע"ז. ודוקא בשאר מצוות יש מושג של הוראת שעה נגד מצות התורה [כמו אליהו בהר הכרמל] אבל באיסור ע"ז, לא יסכים ה' לעשותו אפילו בתור הוראת שעה. ולא רק איסור עצמו של ע"ז, אלא כל דבר שיגרום להיות נכשל בסופו בגוף איסור ע"ז.

וסיים הכתוב "והנביא ההוא או חולם החלום ההוא יומת..." מבאר אבינו למה הוצרכה התורה לומר גם נביא וגם חולם החלום? שאם לא כתבה התורה את חולם החלום, הייתי אומר שלא ניתן לחייב אלא את הנביא, כיון שבני ישראל מצווים לשמוע בקול הנביא. אבל חולם חלום שאינם מצווים לשמוע בקולו, הייתי אומר שאינו חייב מיתה, כי מי אמר להם לשמוע בקולו. ואם לא חייבה התורה אלא את חולם החלום, הייתי אומר שאם אמר כן הנביא צריך לשמוע בקולו, כמו כל הוראת שעה שצריך לשמוע בקול הנביא.

ומה שהזכירה כאן התורה את הענין של יציאת מצרים באומרו "כי דבר סרה על ה' המוציאך מארץ מצרים" מבאר רבינו שבא הכתוב להצדיק את חומרת עונשו של הנביא או חולם החלום ההוא, שהעניש אותם הכתוב במיתה. שהרי בהוציא ה' את בני ישראל ממצרים, הראה ה' בעין פתוחה בהקיץ אמונת ה' והכחשת זולתו. ולכן החולם הזה היה לו לבטל את אשר יגיד לו בעל החלומות בדמיונות הכוזבות, מפני מה שראה בהקיץ. וכיון שלא עשה כן ובא לספר את חלומו, הרי זה מגלה שהאמין לדברים האלו ורצונו שיאמינו לו כל ישראל.

ומכאן נשכיל להבין עד כמה גדול חומר איסור ע"ז לכל פרטיה, כל דור ודור עם הע"ז שלו, המוליכה את האדם בתמימות אל יעדים שאינם רצויים בעיני השי"ת. ועיני ישראל השתולים בכל דור ודור ועינם פקוחה על העדה, הם בלבד המוסמכים להורות לנו את הדרך הרצויה בעיני ה', וזולתו היא הדרך המובילה חלילה לשכח את ה' ולעבוד ע"ז.

אך באופן כללי צריך כל אחד להחדיר לעומק לבו, שכאשר מדברים על איסור ע"ז, אין הכוונה בדווקא לע"ז שעובדים לפסל או לאיזה דמות מסויימת. אלא כל שלא קובעים בתוך הלב שכל הנעשה תחת השמש אינו אלא ברצון השי"ת, ואין כח אחר זולתו ית"ש. הרי שלא הגיע לתכלית הרצויה באמונת השי"ת ובאפס זולתו.

ראשי חודשים, ימי התקופה וחודש אלול בקהילת טוניס

1. בערב ראש-חודש נוהגים לבקר בבתי-הקברות. בליל ראש-חודש, בשעת תפילת מעריב, מדליקה בעלת הבית את ה"קאנדיל", ולמחרת היא מכינה סעודה חגיגית הכוללת בשר.

2. בכל ערב ראש-חודש נוהגים לעשות התרה שנקראת "התרה קטנה", בניגוד "להתרה גדולה" של הימים הנוראים.

3. כשמסיימים את ברכת הלבנה, אומר הרב "מי שבירך" לכבוד הקהל. לפני שנפרדים, מביטים המברכים בירח וקוראים שלוש פעמים: "יצחק", שכן הירח הוא סמלו של יצחק אבינו, כשם שהשמש מסמלת את אברהם, והכוכבים - את יעקב.

4. בשבת שלפני כל אחת מתקופות השנה (ניסן, תמוז - הנחשבת לחשובה מכולן, תשרי וטבת) מכריזים עליה בבית הכנסת ומודיעים לקהל על תאריכה המדויק (יום, שעה ודקה), וזאת אף ע"פ ש'וארקת אלעסל" (הגיליון של דבש), המופיע בתחילת השנה, כולל את תאריכי התקופות על פרטיהם. ומספרים שבדורות האחרונים היה הרב הראשי נוהג להודיע ל"באי" של תוניס (מושל המדינה) על מועדי התקופות, כדי שלא יקרהו אסון בהן.

5. נוהגים שלא לשתות מים שנשאבו בתקופה. לכן מכינה עקרת הבית מי שתייה מראש והיא נותנת בהם מסמר מלובן.

חודש אלול

ימי אלול נקראים בשם "איימת הסליחות" (ימי הסליחות). כמנהג יהודי כל עדות המזרח נוהגים גם יהודי תוניס לקום לילה לילה, החל בראש-חודש אלול, להגיד סליחות לפני תפילת שחרית. רבים הם שמטילים על עצמם חובה להגיש כיבוד (בדרך כלל קפה חם) לנוכחים. ברובע היהודי בתוניס היו הילדים משתתפים באופן פעיל בהשכמת המתפללים; הם היו מלווים את השמש, כשהם מחזיקים בידיהם פנס מיוחד במינו - קליפתו השלמה של אבטיח ובה נר דלוק, המאיר דרך חלונות קטנים שחתכום בה.

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net